

A X E R

ROSZKOWSKA

m a l a r z e t e a t r u

Teresa Roszkowska, projekt dekoracji do *Elektry* Jeana Giraudoux, reż. Edmund Wierciński, Łódź, Scena Poetycka Teatru Wojska Polskiego, 1946, wł. Muzeum Teatralne

Teresa Roszkowska (1904-1992), scenografka, malarka

Urodzona w Kijowie. Ukończyła Konserwatorium Muzyczne i Szkołę Sztuk Pięknych w Warszawie (1930) oraz scenografię na wydziale reżyserii Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej (1936). Była na stypendium w Paryżu (1930-1931). W roku 1933 zadebiutowała jako scenograf.

Wychowanka Tadeusza Pruszkowskiego, znakomita kolorystka. U progu kariery związała się z ugrupowaniem plastycznym „Szkoła Warszawska”, nawiązującym do tradycji renesansowego malarstwa cechowego. Potrafiła jednak nie poddać się modzie i wypracować własny stosunek do problemu koloru i tematu. Nikt chyba tak barwnie nie oddawał kolorytu miasteczek południowej i wschodniej Polski, jarmarków, odpustów, pikników czy klimatu śródziemnomorskich miast o ciasnych uliczkach, z rozwieszoną między domami pościelą lub scen ze zwierzętami, które ze specyficzną czułością, swoistą nadekspresją i upodobaniem pokazywała na obrazach. Teatralny debiut Roszkowska zawdzięczała Leonowi Schillerowi. Zrealizowała z tym znakomitym reżyserem komedię *Pan z towarzystwa Hansenclevera* w Teatrze Nowe Ateneum w Warszawie. Za namową Schillera rozpoczęła studia na wydziale reżyserii w PIST. Nie zaprzestała działalności scenograficznej: *Maszyna piekielna* Cocteau, *Judyta* Giraudoux, *Rodzina Massourbe* Devala, *Serce w rozterce* Nestroya, wszystkie tytuły sygnowane – reżyseria Leon Schiller, który Roszkowską cenil szczególnie. Jej scenografia była najbardziej dekoracyjna, ozdabiała scenę i aktora efektowną formą i kolorem. Jak barokowy malarz nie obawiała się nawet statystów „ukostiumić” barwnie i kontrastowo, bo jej scenografia była niejako pochodną malarstwa, którego doświadczeniom wiele zawdzięczała. Po wojnie artystka była już scenografką bardzo cenioną i poszukiwaną. Najlepsze swoje projekty wykonała dla Teatru Polskiego, Opery Warszawskiej oraz dla Teatru Nowego w Łodzi. Związki z teatrem uległy rozluźnieniu po roku 1970. Nastąpił powrót do malarstwa sztalugowego, które traktowała jako sprawę podstawową w swej twórczości. Mieszkała na Saskiej Kępie w Warszawie, przy ul. Obróńców. Na ostatnim piętrze miała swoją pracownię, w której ciągle przybywało obrazów, a malowała do ostatnich chwil tragicznie zakończonych życia.

Teresa Roszkowska, projekty kostiumów do *Marii Stuart* Fryderyka Schillera, Warszawa, Teatr Polski, 1976, wł. Muzeum Teatralne

TERESA
ROSKOWSKA

Teresa Roszkowska, *Karuzela*, 1933, wł. Muzeum Narodowe w Warszawie

Teresa Roszkowska, *Odpust w Ostrogu*, 1934, wł. Muzeum Narodowe w Warszawie

Muzeum Teatralne, Warszawa, 29 X – 6 XII 2003

Roszkowska i Axer

byli w swoich poczynaniach nowatorami w dziedzinie płaszczyzny malarskiej, fakturalnej, perspektywicznej, z właściwym sobie arsenalem linii i koloru. Należeli do pierwszych powojennych plastyków, którzy zapoczątkowali tzw. linię malarską. Ich warsztat teatralny ściśle wiązał się z warsztatem malarskim.

Wystawa prac Otto Axera i Teresy Roszkowskiej w Salach Redutowych jest skromnym hołdem złożonym ich talentowi. Odbyna się w gmachu Teatru Wielkiego, którego scenom zawdzięczają wiele i oddali wiele. To tutaj bowiem Teresa Roszkowska w 1935 i 1936 pod opieką reżyserską Leona Schillera samodzielnie zrealizowała, i to z ogromnym sukcesem, swoje pierwsze prace teatralne.

Zaś 23 listopada 1965 roku jako czwartą z kolei premierę otwarcia Teatru Wielkiego dano *Króla Rogera* Szymanowskiego, najwyższej ocenioną z czterech premier inauguracyjnych, pod kierunkiem muzycznym Mieczysława Mierzejewskiego, w reżyserii Bronisława Horowicza i scenografii Otto Axera.

Niech zatem listopad 2003 w Muzeum Teatralnym będzie okazją do przypomnienia, a zarazem konfrontacji, obojga Artystów, wpisujących swój świat w malarską i teatralną ramę.

Krzysztof Frey

OPERA
NARODOWA

MUZEUM TEATRALNE

Organizatorzy wystawy:

Teatr Wielki – Opera Narodowa, Muzeum Teatralne
Dyrektor Teatru Wielkiego – Opery Narodowej Jacek Kasprzyk
Pierwszy zastępca dyrektora naczelnego Jerzy Bojar
Zastępca dyrektora artystycznego Stanisław Leszczyński
Dyrektor techniczny Janusz Chojecki
Kierownik Muzeum Teatralnego Andrzej Kruczyński

Komisarz wystawy Krzysztof Frey
Scenariusz i współpraca realizacyjna Monika Chudzikowska
Układ plastyczny Monika Chudzikowska, Krzysztof Frey

Biuro wystawy Małgorzata Hubicz
Kierownictwo prac technicznych Wojciech Darda-Lendzion
Montaż wystawy Mariusz Podurgiel, Krzysztof Kilian, Krzysztof Falenta, Andrzej Rytelewski

Redakcja folderu Halina Waszkiel
Projekt graficzny folderu Tadeusz Kazubek

wystawa w Salach Redutowych Muzeum Teatralnego w Warszawie

Muzeum Teatralne dziękuje za użyczenie obiektów na wystawę:
Muzeum Narodowemu w Warszawie oraz
Muzeum Nadwiślańskiemu w Kazimierzu Dolnym

Otto Axer, *Ryby*, 1961, wł. Muzeum Teatralne

Otto Axer (1906-1983), scenograf, malarz

Urodzony w Przemyślu. Studiował malarstwo w krakowskiej ASP (1924-1930) oraz w Paryżu (1931/1932). Debiutował w teatrze w 1932 roku.

Axer uczył się u Weissa, Frycza, Pankiewicza, w Krakowie i Paryżu. Ci mistrzowie i te miejsca ukształtowały i zainspirowały Axera twórczo i intelektualnie. Malował. W roku 1932 nastąpił gwałtowny zwrot w zainteresowaniach Axera. Pojawiła się nowa fascynacja – teatr. Zadebiutował jako scenograf w Teatrach Miejskich we Lwowie. Miał 26 lat. Przez następnych 40 teatr stał się jego największą artystyczną pasją. Jako scenograf został ukształtowany przez Schillerowską szkołę inscenizacji i współtworzenia (*Podróż po Warszawie* Szobera, *Nie-Boska komedia* Krasińskiego, *Igraszki z diablem* Drdy). Wyznawał idee dzieła wspólnego, w którym on proponował kształt przestrzeni, jej plastyczny klimat, kolor, formę, kostium. *Przed południem* Otek był najczęściej w teatrze, pilnując realizacji swojego projektu scenograficznego, popołudnia spędzał w pracowni malując – wspominał Eryk Lipiński. Pod koniec życia, w ostatnich jedenastu latach, wrócił wyłącznie do malarstwa, a raczej do jego niezwyklej formy – do „teatru na płótnie”, a w autokomentarzu określił swój stosunek do sztuki i malarstwa: *Przez całe życie usiłowałem niepotrzebne rzeczy wyrzucać ze sceny, mimo że je narysowałem, że je wybudowałem. Natomiast w domu, w pracowni uprawiałem malarstwo. Nie ilustrowałem postaci. Starłem się grać człowiekiem, samym, jedynym – tym aktorem na płótnie. Mógł to być jeden człowiek, mogło być tych postaci dwie, trzy, ale zawsze eliminowałem otoczenie i tak zwaną „atmosferę otaczającą” wraz z małymi szczegółami, które wspierały tylko akcję toczącą się na płótnie, na tej płaszczyźnie. Z kolei eliminacja ta doprowadziła do tego, że zacząłem powoli i to od lat unikać kontrastowej i bardzo ostrej kolorystyki.[...] W efekcie doprowadzić chcę do obrazu, który mi stwarza możliwość kontemplacji.*

Otto Axer, projekt dekoracji do *Sześćdziesiąt cząstek Moliera*, reż. Józef Wyszymirski, Łódź Teatr Wojska Polskiego, 1947, wł. Muzeum Teatralne

Otto Axer, *Arlekin*, 1966, wł. Muzeum Teatralne

Otto Axer, projekt dekoracji do *Igraszek z diablem* Jana Drdy, reż. Leon Schiller, Łódź Teatr Wojska Polskiego, 1948, wł. Muzeum Teatralne